

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра процесуального права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра судоустрою та прокурорської діяльності
Кафедра адвокатури

Проект ЄС Pravo-Justice

Західний регіональний науковий центр
Національної академії правових наук України

Німецько-українське об'єднання юристів

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 жовтня 2019 року
Чернівецький національний університет
м. Чернівці

УДК 347.9(477)(08)

С91

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувача кафедрою процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*голова*);

Цибуляк-Кустевич Анна Степанівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*відповідальний секретар*);

Москвич Лідія Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувача кафедрою судоустрою та прокурорської діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Вільчик Тетяна Борисівна, доктор юридичних наук, завідувача кафедрою адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Остафійчук Людмила Аурелівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Бутирська Ірина Анатоліївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Турман Наталя Омелянівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Бзова Лаура Георгіївна, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

С91 **Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні:** Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 24-25 жовтня 2019 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), А. С. Цибуляк-Кустевич (відпов. секр.) та ін.]. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 336 с.

До збірника увійшли матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (Чернівці, 24-25 жовтня 2019 р.).

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах. Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 347.9(477)(08)

ЗМІСТ

<i>Вітальне слово Організаційного комітету Конференції.....</i>	<i>8</i>
<i>Вітальне слово Президента Національної академії правових наук України.....</i>	<i>9</i>
<i>Вітальне слово Голови Конституційного Суду України.....</i>	<i>10</i>

Секція 1.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ ТА СТАТУСУ СУДДІВ

<i>Божик В. І. Ефективність судової реформи в контексті законодавчої новел щодо суддівського врядування.....</i>	<i>12</i>
<i>Борик Ю. О. Мірові суди: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні в рамках судової реформи.....</i>	<i>13</i>
<i>Гришук В. К. Окремі проблеми суддівського самоврядування в Україні.....</i>	<i>16</i>
<i>Івановська А. М. Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції: організаційно-правові та функціональні відмінності.....</i>	<i>18</i>
<i>Ігнатченко І. Г. Проблемні питання функціонування Верховного Суду в аспекті реалізації принципу верховенства права.....</i>	<i>21</i>
<i>Марчак В. Я. Окремі проблеми формування суддівського корпусу в розрізі судової реформи в Україні.....</i>	<i>24</i>
<i>Москвич Л. М. Звільнення судді за станом здоров'я як самостійна підстава припинення статусу судді: проблеми правозастосування.....</i>	<i>27</i>
<i>Русанова І. О. До питання правового регулювання та практики функціонування суду присяжних.....</i>	<i>30</i>
<i>Руснак Л. В. Новітні напрями судової реформи в Україні.....</i>	<i>32</i>
<i>Слободяник Н. С. Деякі питання формування суддівського корпусу на демократичних засадах.....</i>	<i>33</i>
<i>Хотинська-Нор О. З. Медичні обмеження допуску до професії судді: до постановки проблеми.....</i>	<i>35</i>
<i>Чебан В. М. Оновлення Кодексу суддівської етики.....</i>	<i>38</i>

Секція 2.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУДОВОГО ПРАВА ТА СУДОВОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ.

<i>Vzova L. Doctrina atitudinii amiabile față de dreptul internațional în deciziile Curții Constituționale a Ucrainei.....</i>	<i>41</i>
<i>Брезіна Т. М. Доступ до правосуддя як складова права на судовий захист.....</i>	<i>42</i>
<i>Вольська І. В. Проблеми процесуальних фільтрів у зверненнях до Конституційного Суду України.....</i>	<i>45</i>
<i>Гришук О. В. Конституційні цінності: окремі аспекти судового тлумачення.....</i>	<i>47</i>
<i>Ірклієнко А. І. Актуальні проблеми конституційного правосуддя в Україні: шляхи вирішення.....</i>	<i>52</i>
<i>Melenko O. V. Some issues of investigating lawyer's professional activity.....</i>	<i>54</i>
<i>Мех Ю. В. Завдання державно-приватного партнерства в секторі безпеки України.....</i>	<i>57</i>
<i>Мішина Н. В. Конституційна скарга в Україні та індивідуальне звернення до Європейського суду з прав людини.....</i>	<i>60</i>
<i>Мойсей Г. Г. Гідність людини як об'єкта судового захисту.....</i>	<i>62</i>
<i>Осядла М. В. Аналітична діяльність: складова якості судових рішень.....</i>	<i>63</i>

<i>Петренко П. Д.</i> Законодавче регулювання медіації в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	66
<i>Петришин О. В.</i> Тлумачення у праві: традиції та оновлення.....	68
<i>Пуданс К. Ю.</i> Виконання рішень Конституційного Суду України у справах за конституційними скаргами як запорука ефективного захисту прав громадян.....	71
<i>Різник С. В.</i> Критерії конституційності правових актів: універсальні та національні підходи.....	74
<i>Рожок Л. П.</i> Генеза політико-правових ідей про формування судового конституціоналізму.....	78
<i>Розвадовський В. І.</i> Вихідні правові категорії як методологічна основа дослідження правового статусу учасників конституційного провадження.....	81
<i>Селіванов А. О.</i> Наукове і практичне значення юрисдикційної компетенції та визначення меж публічного правосуддя.....	84
<i>Семенко О. В.</i> Особливості імплементації Римського статуту в Україні у світлі судової реформи.....	85
<i>Смородинський В. С.</i> Нескінченна реформа: чинники провалів судових перетворень в Україні.....	87
<i>Терлецький Д. С.</i> Ефективність конституційної скарги як національного засобу юридичного захисту.....	90
<i>Шувальська Л. Р.</i> Проблема психологічного конфлікту під час наради суду присяжних.....	93
<i>Шуміло О. М.</i> Перспективи впровадження правового інституту викривачів екологічної інформації в Україні.....	96
<i>Щербанюк О. В.</i> Судова практика як детермінанта верховенства права.....	99

Секція 3.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

<i>Бабанли Р. Ш.</i> До питання про (не) релевантне застосування практики Європейського суду з прав людини (практичні поради).....	103
<i>Бартусяк П. І.</i> Судове тлумачення інфляційних втрат при простроченні зобов'язання у іноземній валюті.....	105
<i>Білецька Л. М.</i> Правові проблеми регламентації закриття провадження у справах про банкрутство фізичних осіб.....	108
<i>Бутирська І. А.</i> Підготовче провадження у господарському судочинстві: очікування та реальність.....	110
<i>Васильєв С. В.</i> Судовий захист неправих (неінституціоналізованих) інтересів.....	112
<i>Вечірко І. О.</i> Про місце процесуальних правовідносин в системі правового регулювання відносин неспроможності (банкрутства).....	114
<i>Гетманцев О. В.</i> Предмет доказування у справах за масовими (груповими) позовами.....	119
<i>Гиляка О. С.</i> Окремі аспекти функціонування електронного правосуддя в Україні..	122
<i>Кондрат'єва Л. А.</i> Інститут групового позову в системі масових позовів.....	124
<i>Кройтор В. А.</i> Участь присяжних засідателів у цивільному судочинстві.....	126
<i>Легких К. В.</i> Проблеми оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою, постановленої протягом розгляду справи по суті.....	129
<i>Ленгер Я. І., Васильчук Л. Б.</i> Академічний плагіат: особливості захисту права інтелектуальної власності.....	132
<i>Лук'янов Д. В.</i> Вдосконалення процедури судової заборони політичних партій.....	135

випадку, коли на його грошові кошти було придбане майно і оформлено на членів його родини, адже за діючим цивільним законодавством таке майно є спільною сумісною власністю подружжя і потребує або виділення його долі або грошової компенсації за неї, отже, воно частково є майном боржника у розумінні статті 131 Кодексу. А частина 3 цієї статті прямо зазначає, що частка боржника у спільній власності включається після її виділу до складу ліквідаційної маси боржника, а тому закриття провадження у такій ситуації у справі про банкрутство фізичної особи прямо порушує права кредиторів.

Бутирська Ірина Анатоліївна
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОЧІКУВАННЯ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

15 грудня 2017 року набула чинності нова редакція Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), яка, серед іншого, запровадила у господарське судочинство України нову стадію – стадію підготовчого провадження. Запровадження даної стадії було позитивно сприйнято у науковому колі, оскільки аналізуючи проект ГПК України, науковці і практики очікували, що на цій стадії «... остаточно визначається предмет спору, з'ясовуються заперечення проти позову, вирішуються відводи та порядок розгляду справи і головне – здійснюється концентрація доказів» [1, с. 58]. Однак, на жаль, майже дворічна практика застосування нової редакції ГПК України показала, що не так все остаточно на стадії підготовчого провадження, як хотілось би: після закриття підготовчого провадження і заперечення подаються, і докази нові з'являються.

Перш за все, звернемось до положень ГПК України. Ст. 177 ГПК України передбачає: завданнями підготовчого провадження є:

- 1) остаточно визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу;
- 2) з'ясування заперечень проти позовних вимог;
- 3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів;
- 4) вирішення відводів;
- 5) визначення порядку розгляду справи;
- 6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

Таким чином, законодавець одними з перших завдань підготовчого провадження визначає остаточно визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу та з'ясування заперечень проти позовних вимог. Щодо позовної заяви, то законодавче забезпечення цього інституту досягає мети господарського судочинства, а от практичне застосування інституту з'ясування заперечень відповідача виявило певні недоліки. Так, ст. 178 ГПК України передбачає, що відзив подається відповідачем у строки, встановлені господарським судом, а у разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи. Однак, дуже часто на практиці відповідач ігнорує підготовче провадження, і вже потім подає до суду відзив на позов. З одного боку, суд не мав би приймати такий відзив до уваги, але, з іншого боку, всі документи (у тому числі і відзив, поданий із пропуском строку), які подані через канцелярію суду, обов'язково долучаються до матеріалів справи, і суддя все рівно читає

цей відзив. І, як показує практика, не лише читає, але і бере до уваги. Керуються судді у таких випадках тим, що їх метою є встановлення всіх обставин справи, і тому «закривають очі» на процесуальні порушення з боку таких відповідачів.

Відповідно до положень ГПК України підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду. Таким чином, законодавець визначив, здавалось би, достатній час – аж до 3-х місяців на підготовче провадження. Але, як показує практика, і цього часу сторонам і суду буває недостатньо.

Так, Господарський суд м. Києва у справі № 910/5622/18 постановив ухвалу, якою суд повернувся до розгляду справи у підготовчому провадженні, продовжив його строк та вирішив питання про залучення до участі у справі третьої особи (ухвала від 11.10.2018 р.). Аналогічна ситуація склалася у справі № 910/7960/18, але повернення до підготовчого провадження було здійснене з метою долучення до справи нових доказів (ухвала від 11.10.2018 р.). В обох випадках суд виходив з того, що повернення до підготовчого провадження зумовлене необхідністю встановити фактичні обставини справи, що мають значення для її вирішення та не підтверджуються належними доказами. Тому з метою справедливого та неупередженого вирішення справи суд постановив відповідні ухвали [2]. І така судова практика непоодинокі. Хоча, багато суддів і відмовляють у клопотаннях про повернення до стадії підготовчого провадження, адже жодна із статей ГПК України не передбачає такої процесуальної можливості. Повністю підтримуємо другу групу суддів і вважаємо, що 3 місяці – це більш, ніж достатній строк для вчинення всіх підготовчих дій у господарській справі, а повернення на стадію підготовчого провадження законодавчо не передбачено, а, отже, є недопустимим.

Наступне болюче питання стадії підготовчого провадження – це розкриття доказів. Л. Ніколенко визначає поняття «розкриття доказів» як зобов'язання кожної особи, що бере участь у справі, розкрити докази, на які вона посилається як на підставу своїх вимог до початку судового розгляду [3, с. 4].

Відповідно до положень ст. 80 ГПК України докази подаються позивачем одночасно із поданням позовної заяви, а відповідачем – разом із відзивом на позов. Копії доказів (крім речових доказів), що подаються до суду, заздалегідь надсилаються або надаються особою, яка їх подає, іншим учасникам справи. Суд не бере до уваги відповідні докази у разі відсутності підтвердження надсилання (надання) їх копій іншим учасникам справи, крім випадку, якщо такі докази є у відповідного учасника справи або обсяг доказів є надмірним, або вони подані до суду в електронній формі, або є публічно доступними.

Однак, знову ж таки, на практиці часто бачимо протилежне: нові докази подаються і на стадії судового розгляду, і навіть у суді апеляційної інстанції. ГПК України дозволяє так вчиняти тільки у випадку доведення поважності причин неподання доказів раніше, але, на жаль, часто суди приймають нові докази після закриття підготовчого провадження з будь-яких причин – аж до вступу у справу нового представника, який вбачає за необхідне подати додаткові докази.

На наше глибоке переконання, так бути не повинно. Не можна «гратися» з процесуальними нормами, як заманеться. Нова редакція ГПК України, насправді, дуже вдало написана з точки зору юридичної техніки, вона містить реальні і дієві механізми для забезпечення законного і послідовного ходу процесу. Однак доводиться констатувати, що учасники процесу часто ще «живуть минулим», і всупереч положенням нової редакції ГПК України на стадії судового розгляду або на стадії апеляційного

перегляду вирішують ті питання, які слід було вирішити на стадії підготовчого провадження.

Використані матеріали:

1. Бутирський А. Проект Господарського процесуального кодексу України: крок уперед чи два назад. *Право України*. 2017. № 9. С. 56–62.
2. Кобець Р. Перехід на попередню стадію судового процесу в розрізі ГПК: чи все так однозначно? *Юридична газета online*. 2019. № 4-5. URL: <http://bit.ly/33rBDR4> (дата звернення: 30.09.2019).
3. Ніколенко Л. М. Доказування в господарському судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Інститут економіко-правових досліджень НАН України. Донецьк, 2004. 19 с.

Васильєв Сергій Володимирович
кандидат юридичних наук, доцент,
партнер адвокатського об'єднання «Kairos»
(м. Київ, Україна)

**СУДОВИЙ ЗАХИСТ НЕПРОТИПРАВНИХ
(НЕІНСТИТУЦІОНАЛІЗОВАНИХ) ІНТЕРЕСІВ**

1. Відповідно до ч. 1 ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України, завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (майже аналогічні норми закріплені у господарському та адміністративному судочинстві – ч. 1 ст. 2 ГПК України, ч. 1 ст. 2 КАС України).

Отже, об'єктом (предметом) судового захисту у цивільному (господарському, адміністративному) судочинстві може виступати «інтерес», який у науковій юридичній літературі частіше зазначається як «законний інтерес».

Категорія «законний інтерес» носить кумулятивний, збірний характер та розглядається вченими-процесуалістами як інтерес, який опосередкований в суб'єктивних правах (у широкому сенсі), і як інтерес, який не має такого опосередкування (у вузькому розумінні) (Р. Е. Гукасян, М. А. Гурвич, Д. М. Чечот). Тобто, «законний інтерес» як предмет судового захисту розглядається як (1) проста юридична дозволеність (фактична можливість) суб'єкта, що впливає з матеріально-правової норми або (2) виводиться із загальних засад законодавства, не забезпечена встановленням конкретного юридичного обов'язку інших осіб, але в той же час володіє гарантованою можливістю (правомочністю) звернення до суду за захистом у разі їх порушення або ущемлення цими особами [1, с. 5].

Верховний Суд сформулював загальні підходи до визначення законного інтересу як предмета судового захисту, а саме, дійшов висновку, що **судовому захисту підлягає законний інтерес, якому властиві такі ознаки:** (1) має правовий характер, тобто перебуває у сфері правового регулювання; (2) пов'язаний із конкретним матеріальним або нематеріальним благом; (3) є визначеним – благо, на яке спрямоване прагнення, не може бути абстрактним або загальним, у позовній заяві особа повинна зазначити, який саме її інтерес порушено та в чому він полягає; (4) є персоналізованим (суб'єктивним) – тобто належить конкретній особі (позивачу).

Обставинами, що свідчать про очевидну відсутність у позивача законного інтересу, є: незаконність інтересу – його суперечність Конституції, законам України, принципам права; не правовий характер вимог – вимоги не породжують правових наслідків для позивача; встановлена законом заборона пред'явлення позову на захист певного інтересу; коло осіб, які можуть бути позивачами, прямо визначено законом, і